

DOI: 10.33270/0525693.8
УДК 343.98

БАЛОНЬ Андрій

кандидат юридичних наук

м. Київ, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-6754-990X>

КРИМІНАЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ МЕТОДИКИ РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ У СФЕРІ СЛУЖБОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Анотація. У статті здійснено комплексне дослідження криміналістичних особливостей формування методики розслідування кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності. Зазначено, що обмеженість наявних наукових розробок у цій галузі, а також відсутність належно сформованих практичних рекомендацій методичного характеру, що поєднано зі складністю технологічного механізму вчинення корупційних правопорушень, істотно ускладнюють ефективне здійснення досудового розслідування таких діянь. У зв'язку з цим обґрунтовано необхідність розроблення комплексної криміналістичної методики розслідування кримінальних правопорушень зазначеної категорії. Запропонована методика передбачає врахування низки ключових елементів: криміналістичної характеристики відповідних кримінальних правопорушень; особливостей виявлення, документування та фіксації фактів службової протиправної діяльності; специфіки встановлення обставин, що підлягають доказуванню; типових слідчих ситуацій; особливостей оперативно-розшукового забезпечення; організації і тактики проведення окремих слідчих (розшукових) дій; залучення спеціалістів, використання спеціальних знань, а також призначення та проведення судових експертиз. У межах дослідження, з огляду на кримінально-правові та криміналістичні аспекти, обґрунтовано, що сукупність окремих видових і групових методик розслідування корупційних правопорушень, таких як зловживання владою чи службовим становищем, перевищення службових повноважень, службове підроблення, одержання неправомірної вигоди тощо, утворює єдину комплексну методику розслідування кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності. Центральним елементом цієї методики визначено криміналістичну характеристику, яку розглянуто як інформаційно-пізнавальну модель, що охоплює структурні компоненти: предмет злочинного посягання, способи й обставини вчинення, слідову картину, а також відомості про службову особу(-іб). Акцентовано, що така модель містить криміналістично значущі ознаки, які не лише слугують підставами для ініціювання кримінального провадження, а й дають змогу забезпечити формування належної доказової бази, достатньої для завершення досудового розслідування в розумні строки з дотриманням вимог кримінального процесуального законодавства.

Ключові слова: кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності; корупція; методика розслідування; криміналістична характеристика; досудове розслідування; службова особа.

Рекомендоване посилання:

Балонь А. Криміналістичні особливості формування методики розслідування кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності. *Наука і правоохорона*. 2025. Вип. 3 (69). С. 74–80. DOI: 10.33270/0525693.8

Вступ

Кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності, пов'язані передусім з корупційними виявами, становлять одну з найнебезпечніших форм протиправної діяльності, що підриває основи державного управління, авторитет органів публічної влади й довіру громадян до правоохоронної та судової систем. Високий рівень латентності таких правопорушень, їх складний механізм вчинення, а також специфіка службового статусу суб'єктів кримінальних правопорушень

значно ускладнюють процес їх виявлення, фіксації та належного процесуального документування.

У сучасних умовах, коли боротьба з корупцією та іншими кримінальними правопорушеннями у сфері службової діяльності є пріоритетом державної політики й міжнародних зобов'язань України, актуальним стає розроблення ефективної криміналістичної методики розслідування відповідної категорії кримінальних правопорушень. Така методика має поєднувати теоретичні положення кримінального права, кримінального процесу та криміналістики з практичними рекомендаціями,

здатними забезпечити результативність досудового розслідування.

Попри наявність окремих напрацювань у національній науці, досі не сформовано уніфікованої комплексної моделі методики розслідування злочинів, передбачених розділом XVII Особливої частини КК України. Водночас сучасні виклики вимагають побудови такої моделі, яка враховувала б криміналістичну характеристику службових кримінальних правопорушень, типові слідчі ситуації, особливості оперативного супроводу, а також необхідність взаємодії між слідчими, прокурорами, спеціалістами й експертами.

Метою статті є обґрунтування теоретичних і практичних засад формування комплексної криміналістичної методики розслідування кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності, з огляду на специфіку механізму вчинення таких діянь, особливості їх виявлення, документування, доказування та організації досудового розслідування, а також визначення ролі криміналістичної характеристики як центрального елементу методики, що забезпечує ефективність кримінального провадження на всіх його стадіях.

Матеріали та методи

Питання теоретичного обґрунтування та практичного застосування криміналістичних методик розслідування кримінальних правопорушень стало предметом наукового інтересу українських учених. У сучасному викладі криміналістичну методику розглядає М. В. Салтевський (2008). Теоретичні підвалини формування окремих криміналістичних методик висвітлено в працях В. П. Бахіна (1999), В. Ю. Шепітька, В. О. Коновалової та В. А. Журавля (2006), які досліджували особливості розслідування злочинів у сфері господарської діяльності. Вагомий внесок у розроблення концептуальних засад побудови методики зробив А. Ф. Волобуєв (2019), який запропонував структурно-функціональну модель методики розслідування на основі механізму злочину. На етапі оновлення наукової бази досліджень вагомим є також доробок С. С. Чернявського (2010), який обґрунтував взаємозв'язок між організаційно-методичним забезпеченням розслідування та ефективністю доведення фактів фінансового шахрайства. До вивчення загально-теоретичних основ методики розслідування долучилися також В. А. Журавель (2021), який запропонував сучасну інтерпретацію криміналістичної систематики, й І. І. Когутич (2006), який систематизував особливості побудови методик розслідування окремих категорій злочинів. Попри значну наукову базу (Наврулюк, 2022; Tarkan, 2020; Pchelina, 2020), досі не сформовано єдиного бачення щодо уніфікованої структури криміналістичної методики розслідування, що зумовлює актуальність подальших розробок, з огляду на сучасні виклики у сфері протидії службовим і корупційним кримінальним правопорушенням.

Результати й обговорення

Розслідування кримінальних правопорушень становить специфічну форму пізнавальної, організаційної та тактичної діяльності, зміст якої зумовлений особливостями формування доказової інформації та правовим порядком її одержання, передбаченим кримінальним процесуальним законодавством. Криміналістичне пізнання в науковому вимірі реалізується через відповідну дослідну діяльність, об'єктами якої є як злочинна поведінка, так і діяльність правоохоронних органів, спрямована на виявлення, розслідування та попередження кримінальних правопорушень (Saltevskyi, 2008).

Результатом такої наукової діяльності є формулювання теоретичних засад і розроблення практичних рекомендацій, що стосуються окремих методичних, організаційних, тактичних аспектів функціонування системи досудового розслідування. Важливе значення в цьому контексті має наукове обґрунтування методик розслідування окремих видів і груп кримінальних правопорушень, які забезпечують адаптацію загальних положень криміналістики до специфіки конкретних категорій кримінальних протиправних діянь (Bakhin, 1999).

Кожне кримінальне правопорушення, зауважують В. Ю. Шепітько, В. О. Коновалова та В. А. Журавель (2006), є унікальним й індивідуальним за змістом і формою реалізації. У правозастосовній практиці немає повністю тотожних злочинних подій, однак кожна з них одночасно є виявом певного типового явища, що відображає спільні риси для групи, роду або виду кримінальних правопорушень. Отже, одиничний злочин має як індивідуальні, так і типові ознаки, які мають значення для його класифікації, пізнання та розслідування (Shepitko, et al., 2006, p. 5).

У зв'язку з цим у межах методики розслідування окремих видів (груп) кримінальних правопорушень об'єднавчим чинником є видові особливості складів злочинів і характерні способи їх учинення. Саме ці елементи становлять основу для побудови типової моделі злочинної діяльності, яка уможливорює формування ефективних тактичних й організаційних рішень у процесі досудового розслідування.

Ретроспективний аналіз переконливо засвідчує, що формування теоретичних засад методик розслідування кримінальних правопорушень здійснювали в межах трьох основних напрямів розвитку криміналістичної науки. По-перше, з плином часу зазнавали трансформацій наукові підходи до визначення поняття та структури відповідного розділу криміналістики, що безпосередньо вплинуло на зміст і призначення методик розслідування. По-друге, у межах еволюції наукових уявлень і потреб практики розробляли принципово нові методики, орієнтовані на специфіку окремих видів або груп кримінальних правопорушень. По-третє, у науковому дискурсі

неодноразово висловлювали пропозиції щодо доцільності систематизації методик за груповими критеріями – на рівні комплексів, класів або категорій кримінальних правопорушень, що мало на меті забезпечення їхньої практичної придатності й адаптивності в умовах реального розслідування (Volobuiev, 2019).

В етимологічному аспекті термін «методика» трактують як сукупність методів навчання або практичного здійснення певної діяльності, а також як наука про методи викладання конкретної дисципліни. У сучасних тлумачних і галузевих словниках увагу зосереджено на двох основних значеннях цього поняття: 1) як системи методів, прийомів і способів, спрямованих на оптимальну організацію та реалізацію практичної діяльності (зокрема розслідування кримінальних правопорушень); 2) як вчення про методи викладання певної науки або предмета (Busel, 2003, р. 193).

Ще 1967 року відомий вчений-криміналіст А. М. Колесніченко (1967) визначав методiku розслідування як синтез теорії та практики, акцентуючи на її дуалістичному характері. Він виокремив дві групи принципів: перша стосується розроблення загальних положень методики як розділу криміналістики й відображає наукову основу її розвитку; друга – пов'язана з побудовою конкретних методик розслідування окремих видів кримінальних правопорушень, тобто виокремлює практичний аспект застосування знань у сфері кримінального провадження.

У цій концепції, на нашу думку, обґрунтовано відображено два ключові напрями, які визначають зміст і функціональне призначення криміналістичної методики: по-перше, її науково-теоретичне спрямування, що забезпечує формування загальних закономірностей і підходів до розслідування; по-друге, її прикладне значення, яке реалізується через розроблення дієвих алгоритмів і рекомендацій для виявлення, фіксації, доказування та попередження кримінальних правопорушень.

На думку Г. А. Матусовського (1999), категорію «методика розслідування злочинів» доцільно розглядати у двох взаємопов'язаних аспектах. Перший – практичний, який передбачає трактування методики як специфічної діяльності уповноважених законом суб'єктів, що реалізується шляхом застосування засобів криміналістичної техніки, прийомів слідчої тактики й методів, орієнтованих на розслідування конкретних видів злочинів. Другий – теоретичний, що характеризує методiku як систему науково обґрунтованих криміналістичних рекомендацій, які забезпечують оптимізацію та ефективність процесу досудового розслідування. «Саме у взаємозв'язку цих двох напрямів – практичного і теоретичного, зазначає дослідник, – методика розслідування злочинів виявляє своє призначення». Такий підхід дає змогу визначити методiku не лише як алгоритм практичної діяльності, а і як складову криміналістичної науки, що ґрунтується на систематизації

емпіричних знань, узагальненні слідчої практики та формулюванні ефективних тактичних й організаційних рішень, адаптованих до особливостей конкретних категорій кримінальних правопорушень (Matusovskyi, 1999, р. 95).

Згідно з позицією С. С. Чернявського (2010), ефективне розслідування кримінальних правопорушень є неможливим без належної раціональної організації цієї діяльності, яка своєю чергою передбачає вибір оптимальних методів отримання доказової інформації відповідно до процесуальних вимог та з огляду на особливості конкретного механізму слідоутворення. У цьому контексті методiku розслідування (або криміналістична методика) розглядають як багатовимірне явище: з одного боку, це цілеспрямована професійна діяльність уповноважених суб'єктів досудового розслідування; з іншого – завершальний розділ науки криміналістики, що акумулює систему наукових положень і розроблених на їх основі практичних рекомендацій, спрямованих на підвищення ефективності розслідування. Отже, розроблення та вдосконалення теоретичних основ методики розслідування набуває особливої значущості, оскільки саме науково обґрунтована методична база слугує передумовою якісного та результативного здійснення кримінального провадження. Це зумовлює потребу в системному дослідженні як загальнотеоретичних, так і прикладних аспектів криміналістичної методики, орієнтованих на виконання практичних завдань правозастосовної діяльності (Cherniavskyi, 2010, р. 274).

Криміналістична методика активно інтегрує у свої засади положення суміжних галузей знань, зокрема кримінального права, кримінального процесу та кримінології. Її теоретичне підґрунтя формується на основі міждисциплінарного підходу, що забезпечує всебічне розуміння природи кримінальних правопорушень та особливостей їх розслідування. Основними інформаційними джерелами криміналістичної методики є: положення загальної теорії криміналістики; наукові досягнення суміжних юридичних і неюридичних дисциплін; результати аналізу й узагальнення слідчо-судової практики; а також норми кримінального, кримінального процесуального, антикорупційного, дисциплінарного законодавства й інших нормативно-правових актів, що регламентують процедуру досудового розслідування та діяльність правоохоронних органів. Комплексне використання зазначених джерел сприяє формуванню методик, здатних забезпечити ефективне, законне й обґрунтоване розслідування кримінальних правопорушень (Zhuravel, 2021).

Предметом пізнання в межах криміналістичної методики розслідування є закономірності, які об'єднують певні види або групи кримінальних правопорушень. Такі об'єднання можуть ґрунтуватися як на кримінально-правовій ознаці (передусім за об'єктом злочинного

посягання), так і на інших сутнісних критеріях, зокрема елементах механізму кримінального правопорушення, криміналістичних ознаках або характерних способах вчинення діяння. Встановлення таких закономірностей є ключовим для формування типових моделей злочинної діяльності, які своєю чергою стають основою для побудови ефективних методик розслідування (Cherniavskiy, 2010, p. 179).

Кримінальне матеріальне право, що визначає караність діянь і встановлює юридичну кваліфікацію злочинів, слугує методологічним орієнтиром для окреслення предмета доказування в конкретному кримінальному провадженні. Водночас норми кримінального процесуального законодавства, які регламентують порядок здійснення досудового розслідування, безпосередньо впливають на структурну побудову методик розслідування. Вони визначають форму, зміст, умови та послідовність проведення відповідних процесуальних дій, а також межі допустимості використання окремих засобів криміналістичного впливу. Саме тому розроблення теоретичних основ криміналістичної методики розслідування є необхідною передумовою виконання практичних завдань досудового провадження, оскільки дає змогу системно поєднати правові норми, наукові положення та слідчу практику в єдиному методичному алгоритмі.

Отже, методика розслідування кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності має формуватися на основі вищого рівня узагальнення – у межах комплексного підходу, який дає змогу поєднати різні за своєю кримінально-правовою природою діяння в єдину криміналістичну систему. Особливість побудови такої методики полягає в урахуванні специфіки розслідування кримінальних правопорушень, що належать до різних правових інститутів (злочини проти власності, у сфері господарської діяльності, службові злочини, злочини у професійній діяльності, пов'язані з наданням публічних послуг тощо), але які поєднані спільними ознаками механізму вчинення – так званими тотожними злочинними технологіями. Така обставина зумовлює низку важливих методичних наслідків. По-перше, спостерігаються спільність і повторюваність вихідних слідчих ситуацій, що створює можливість для типологізації тактичних прийомів реагування. По-друге, предмет доказування в таких провадженнях набуває комплексного характеру, охоплюючи обставини, що мають одночасно кримінально-правове, криміналістичне та процесуальне значення. По-третє, тотожність злочинних механізмів зумовлює однотипність слідчої картини, що своєю чергою дає змогу застосовувати уніфіковані криміналістичні засоби і прийоми її виявлення, фіксації та дослідження (Kohutych, 2006).

Формування методики розслідування кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності вимагає міждисциплінарного, системного й адаптивного підходу, що враховує як різноманіття складів злочинів, так і спільність їх детермінант, способів вчинення й криміналістично значущих виявів.

Наукові підходи до визначення структури криміналістичної методики розслідування злочинів демонструють наявність як усталених позицій, так і дискусійних аспектів, що свідчить про складність і багатовимірність цього поняття. На думку А. Ф. Волобуєва (2019), до структури методики розслідування слід відносити: а) криміналістичну характеристику злочинів певного виду (групи); б) відкриття кримінального провадження та початковий етап розслідування; в) подальший етап розслідування; г) особливості проведення окремих слідчих дій; д) профілактичну діяльність слідчого під час розслідування злочинів відповідної категорії.

Аналогічну за змістом, проте деталізовану структуру криміналістичної методики запропонував Б. В. Щур (2012), який виокремив: 1) криміналістичну характеристику певного виду (групи) злочинів; 2) обставини, що підлягають з'ясуванню; 3) дії слідчого до порушення кримінального провадження; 4) типові слідчі ситуації та систему версій початкового етапу розслідування; 5) проміжні завдання та комплекси слідчих (розшукових) дій початкового етапу; 6) типові ситуації та версії наступного етапу; 7) слідчі й оперативні заходи наступного етапу; 8) заходи з подолання протидії розслідуванню; 9) профілактичну діяльність. Водночас ця структура також потребує уточнень, оскільки не в усіх криміналістичних методиках доцільним є окреме висвітлення питань протидії слідству, а співвідношення елементів криміналістичної характеристики та предмета доказування не завжди чітко окреслене.

Загалом слушною видається позиція В. В. Тищенко (2007) та В. П. Бахіна (1999), які акцентують на неможливості запровадження універсальної сталої структури методики розслідування, оскільки через неї реалізуються різні елементи криміналістичної системи – техніка, тактика й організація розслідувальної діяльності. Попри розбіжності в кількості та змісті складових, більшість дослідників поділяють підхід щодо наявності в кожній методиці двох обов'язкових компонентів:

- 1) інформаційно-довідкового, що передбачає криміналістичну характеристику правопорушення;
- 2) конкретно-рекомендаційного, що визначає алгоритми дій слідчого, тактичні прийоми, структуру слідчих ситуацій та версій.

Вагоме значення в структурі методики, на думку В. В. Лисенка (2004), має криміналістична

характеристика, яку розглянуто як центральний елемент, навколо якого організується вся система методичних положень. Учений вважає, що ця характеристика не є безпосереднім елементом предмета дослідження, а становить узагальнену інформаційну модель, яка дає змогу ефективно виявляти, фіксувати та розслідувати злочини. Зміст цієї моделі має прогностичний характер, адже вона орієнтована на вибір найефективніших способів реалізації завдань кримінального провадження (Lysenko, 2004).

Прихильником інформаційного підходу до криміналістичної характеристики є М. В. Салтевський (2008), який визначає її як інформаційну модель, що відображає якісно-кількісну систему типових ознак певного виду або групи злочинів. Така модель, за його словами, виконує функцію виду абстракції, здатної забезпечити формування обґрунтованих версій щодо основних елементів події, зокрема особи злочинця, способу вчинення діяння, використаних засобів тощо (Saltevskyi, 2008, p. 148).

Розмаїття підходів до структури та змісту криміналістичної характеристики свідчить про її методологічну значущість і водночас теоретичну відкритість цієї категорії. У сучасній науці досі не розроблено єдиного підходу до визначення криміналістичної характеристики, що породжує наукову дискусію в межах як загальної теорії криміналістики, так і спеціальних криміналістичних теорій.

Отже, криміналістичну характеристику кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності розглянуто як інформаційно-пізнавальну модель, яка охоплює дані про криміналістично значущі елементи, необхідні для ефективного виконання завдань кримінального провадження, передбачених ст. 2 КПК України¹. До таких елементів, зокрема, належать: предмет злочинного посягання; способи вчинення кримінального правопорушення; обстановка його вчинення; слідова картина; відомості про осіб, які вчинили право-порушення. Вважаємо, що саме ці п'ять структурних компонентів максимально повно відображають зміст криміналістичної характеристики як базового елементу в процесі формування ефективної методики розслідування кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності.

Висновки

Комплексна методика розслідування кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності становить як наукову концепцію, так і прикладний інструмент криміналістичного забез-

печення досудового розслідування. Вона становить системну сукупність знань про кримінальну протиправну діяльність службових осіб, утілену в описову модель, яка охоплює: дефініцію та класифікацію відповідних правопорушень, їх криміналістичну характеристику, перелік обставин, що підлягають доказуванню. На підставі цієї моделі формуються практичні рекомендації щодо організації та здійснення досудового розслідування, зокрема: алгоритми дій у разі виявлення кримінальних протиправних діянь, типові слідчі ситуації та шляхи їх розв'язання, основні напрями взаємодії органів досудового розслідування з іншими учасниками кримінального провадження.

Предметом комплексної методики є закономірності кримінального переслідування в межах службової діяльності, специфіка якої зумовлює форму та зміст корупційних виявів. Методика ґрунтується на криміналістичній характеристиці кримінальних правопорушень, яка охоплює такі елементи, як: предмет злочинного посягання, способи вчинення кримінальних правопорушень, обстановка їх вчинення, слідова картина, а також відомості про осіб, причетних до вчинення протиправних дій. Її зміст формують пошуково-пізнавальні процеси, що впливають із тактичних завдань розслідування, а спрямованість і логіка процесуальних дій визначені конкретними слідчими ситуаціями на початковому етапі провадження.

Методику розроблено з огляду на положення розділу XVII Особливої частини КК України, який охоплює різні за об'єктом складу кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності. Попри цю різноманітність, зазначені діяння об'єднуються спільними криміналістичними ознаками, зумовленими функціонуванням єдиної злочинної технології – з ідентичними корупційними намірами організаторів, виконавців і пособників, спільними мотивами, засобами, способами приховування тощо.

Підставою для створення зазначеної методики є актуальні потреби правоохоронної практики, оскільки саме тісна взаємозалежність криміналістично значущих ознак правопорушень визначає специфіку висунення та перевірки версій, планування розслідування, обґрунтованість обрання певних слідчих (розшукових) дій. Отже, комплексна методика забезпечує системний, цілеспрямований та ефективний підхід до розслідування злочинів у сфері службової діяльності, ураховуючи як загальноправові, так і криміналістичні аспекти доказування.

¹ Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

References

- [1] Bakhin, V.P. (1999). *Forensic methodology*. Kyiv.
- [2] Busel, V. (Eds.). (2003). *Great Tlumach Dictionary of Current Ukrainian Language: approximately 170,000 words*. Kyiv; Irpin: Perun.
- [3] Cherniavskiy, S.S. (2010). *Financial shahraist: methodological research ambushes*. Kiev: Hi-Tech Press.
- [4] Havryliuk, I.D. (2022). Criminalistic identification of corruption crimes, caught for the sake of illegal gains. *European prospects*, 1, 247-252. DOI: 10.71404/EP.2022.1.41
- [5] Kohutych, I.I. (2006). *Forensics: features of the methodology for investigating various types of crimes*. Lviv: Triada Plus.
- [6] Kolesnichenko, A.N. (1967). Science and legal principles of research methods for various types of malignancies. *Doctoral thesis*. Kharkiv.
- [7] Lysenko, V.V. (2004). *Criminalistic security of the activities of the subordinate police: theory and practice*. Kyiv: Logos.
- [8] Matusovskyi, H.A. (1999). *Economic crimes: forensic analysis*. Kharkiv: Consum.
- [9] Pchelina, O.V. (2020). Provides information about what is required during the investigation of criminal offenses, and its place in the structure of related criminalistic methods. *Carpathian legal newsletter*, 2(31), 187-190. DOI: 10.32837/pyuv.v0i2(31).590
- [10] Saltevs'kyi, M.V. (2008). *Criminalistics (in the daily publication)*. Kyiv: Condor.
- [11] Shchur, B.V. (2012). *Theoretical foundations of the formation and formulation of forensic techniques*. Kharkiv: Apostille.
- [12] Shepitko, V.Yu., Konovalova, V.O., & Zhuravel, V.A. (et al.). (2006). *Investigation of crimes in the sphere of government activity: beyond criminalistic techniques*. V.Yu. Shepitko (Eds.). Kharkiv: Pravo.
- [13] Tarkan, O. (2020). Situational approach to the research method for accepting propositions, accusations or obtaining illegal benefits for a special police agency. *Entrepreneurship, dominion and law*, 3, 312-317. DOI: 10.32849/2663-5313/2020.3.52
- [14] Tishchenko, V.V. (2007). *Theoretical and practical foundations of crime investigation methods*. Odessa: Odes. national legal acad.; Phoenix.
- [15] Volobuev, A.F. (2019). *The mechanism of evil and its connections with the conceptual provisions of criminology*. Kryvyi Rih: R.A. Kozlov.
- [16] Zhuravel, V.A. (2021). *Zagalna theory of criminology: genesis and current state*. Kharkiv: Law.

Список використаних джерел

- [1] Бахін В. П. Криміналістична методика : лекція. Київ, 1999. 27 с.
- [2] Великий тлумачний словник сучасної української мови : близько 170 000 слів / уклад. та гол. ред. В. Бусел. Київ ; Ірпінь : Перун, 2003. 1427 с.
- [3] Чернявський С. С. Фінансове шахрайство: методологічні засади розслідування : монографія. Київ : Хай-Тек Прес, 2010. 624 с.
- [4] Гаврилюк І. Д. Криміналістичне визначення корупційних злочинів, поєднаних з отриманням неправомірної вигоди. *Європейські перспективи*. 2022. № 1. С. 247–252. DOI: 10.71404/EP.2022.1.41
- [5] Когутич І. І. Криміналістика: особливості методики розслідування окремих видів злочинів. Львів : Триада плюс, 2006. 456 с.
- [6] Колесніченко А. Н. Наукові та правові основи методики розслідування окремих видів злочинів : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.09. Харків, 1967. 509 с.
- [7] Лисенко В. В. Криміналістичне забезпечення діяльності податкової міліції: теорія та практика : монографія. Київ : Логос, 2004. 364 с.
- [8] Матусовський Г. А. Економічні злочини: криміналістичний аналіз. Харків : Консум, 1999. 480 с.
- [9] Пчеліна О. В. Обставини, що підлягають з'ясуванню під час розслідування кримінальних правопорушень, і їхнє місце у структурі окремої криміналістичної методики. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2020. Вип. 2 (31). С. 187–190. DOI: 10.32837/pyuv.v0i2(31).590
- [10] Салтевський М. В. Криміналістика (у сучасному викладі) : підручник. Київ : Кондор, 2008. 588 с.
- [11] Щур Б. В. Теоретичні основи формування та застосування криміналістичних методик : монографія. Харків : Апостиль, 2012. 319 с.
- [12] Розслідування злочинів у сфері господарської діяльності: окремі криміналістичні методики : монографія / [В. Ю. Шепітько, В. О. Коновалова, В. А. Журавель та ін.]; за ред. В. Ю. Шепітька. Харків : Право, 2006. 624 с.
- [13] Таркан О. Ситуаційний підхід у методиці розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою органу поліції. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 3. С. 312–317. DOI: 10.32849/2663-5313/2020.3.52
- [14] Тіщенко В. В. Теоретичні і практичні основи методики розслідування злочинів : монографія. Одеса : Одес. нац. юрид. акад. ; Фенікс, 2007. 260 с.
- [15] Волобуєв А. Ф. Механізм злочину та його зв'язок з концептуальними положеннями криміналістики : монографія. Кривий Ріг : Р. А. Козлов, 2019. 122 с.
- [16] Журавель В. А. Загальна теорія криміналістики: генеза та сучасний стан : монографія. Харків : Право, 2021. 448 с.

BALON Andriy

PhD in Law

Kyiv, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-6754-990X>

CRIMINALISTIC FEATURES OF THE FORMATION OF METHODS FOR INVESTIGATING CRIMINAL OFFENCES IN THE SPHERE OF OFFICIAL ACTIVITIES

Abstract. *The article provides a comprehensive study of the criminalistic features of the formation of methods for investigating criminal offences in the sphere of official activities. It is noted that the limited number of existing scientific developments in this field, as well as the lack of properly formulated practical methodological recommendations, combined with the complexity of the technological mechanism for committing corruption offences, significantly complicate the effective conduct of pre-trial investigations of such acts. In this regard, the need to develop a comprehensive forensic methodology for investigating criminal offences of this category is justified. The proposed methodology takes into account a number of key elements: the forensic characteristics of the relevant criminal offences; the specifics of identifying, documenting and recording facts of unlawful official activity; the specifics of establishing the circumstances to be proven; typical investigative situations; the specifics of operational and investigative support; the organisation and tactics of conducting individual investigative (search) actions; the involvement of specialists, the use of special knowledge, as well as the appointment and conduct of forensic examinations. Within the scope of the study, taking into account criminal law and forensic aspects, it is substantiated that the combination of individual and group methods of investigating corruption offences – such as abuse of power or official position, exceeding official powers, official forgery, obtaining unlawful benefits and others – forms a single comprehensive methodology for investigating criminal offences in the sphere of official activity. The central element of this methodology is the criminalistic characteristic, which is considered as an informational and cognitive model covering the structural components: the subject of the criminal offence, the methods and circumstances of its commission, the trace pattern, as well as information about the official(s). It is emphasised that this model contains criminally significant features that not only serve as grounds for initiating criminal proceedings, but also make it possible to ensure the formation of an adequate evidence base sufficient to complete the pre-trial investigation within a reasonable time frame in compliance with the requirements of criminal procedural law.*

Keywords: *criminal offences in the sphere of official activities; corruption; investigation methodology; criminalistic characteristics; pre-trial investigation; official.*